

Якщо ВСУ, відповідно до Конституції України не є найвищою судовою інстанцією, то і правова позиція такого суду втратила свою інтерпретаційно-правову силу.

Таким чином, формально постанови ВСУ перестали бути актами тлумачення норми права, тобто втратили свою інтерпретаційно-правову силу. А тому, якщо норми процесуального права не визнають необхідність врахування висновків, викладених в постановях ВСУ, то таким висновкам не місце в рішеннях чи постановях відповідних суддів. Тобто, суди, ґрунтуючись на засадах верховенства права та законодавстві, відповідно до якого вони вирішують справи, керуючись своїм внутрішнім переконанням, хоча і можуть враховувати попередні досягнення ВСУ, але це не значить що при застосуванні тієї чи іншої норми права суд, обґрунтовуючи свої мотиви застосування норми права має посилається на висновки, викладені в постановях ВСУ. Іншими словами, якщо суд застосовуючи певну техніку тлумачення норми права приходить до аналогічного висновку, що міститься в постанові ВСУ, то норма процесуального права надає пряму вказівку усім судам системи судоустрою України робити висновок подібно до того, якби він був зроблений судом вперше. Хоча, фактично це так і є. Справа у тому, що кожен суд системи судоустрою України де-юре є новим державним органом, а тому з початком роботи нової системи, як фактично, так і юридично судові рішення таких суддів стали джерелом формування нових знань щодо застосування тих чи інших норм права в Україні.

Список бібліографічних посилань

1. Tudor Tudor v. Romania : no. 21911/03, § 29, 24 March 2009 // European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91885> (дата звернення: 20.10.2019).
2. Case of Beian v. Romania : (no. 1), no. 30658/05, § 37, 6 December 2007 // European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83822> (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 23.10.2019

УДК 159.9:351.741

Олександр Юрійович ШЛОМІН,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-3682-6387>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОСТАВЛЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Реформування правоохоронної системи України зумовлює об'єктивну потребу у фахівцях зі сучасними знаннями і необхідними вміннями за обраною спеціальністю, свідомим прагненням до успішної професійної самореалізації, позитивним ставленням до себе як до професіонала. Професіоналізм є результатом реалізації та розвитку ресурсів людини в професійній діяльності, тож, вивчення професійного самоставлення як складової професіоналізації у працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції є важливим завданням.

Професія поліцейського є традиційно закритою від громадського контролю, і, як наголошує Т. М. Малкова, перше, є потенційно небезпечною з огляду на методи та наслідки. По-друге, є професією контактного типу, адже від якості виконання професійних обов'язків залежить якість життя і психологічний комфорт членів суспільства. Нарешті, це професія «владного» типу, що виконує роль посередника між громадянами та владою [1, с. 43–44]. Професійне становлення особистості працівника поліції супроводжується зміною її уявлень про себе, про свою професійну діяльність, про своє місце у професійному середовищі, про кар'єрне та службове зростання. Самовідношення до себе та до своєї службової діяльності залежить також від оцінювання роботи поліції суспільством. Н. С. Ануфрікова зауважила, що професійне самоставлення особистості співробітників правоохоронних органів пояснюється індивідуальними характеристиками людини (установками, потребами, інтересами, рівнем домагань та ін.) Дослідниця виокремила рівні самоставлення та довела, що низький, негативний рівень професійного самоставлення нерозривно пов'язаний з проявами симптомів професійної деформації. [2]. На думку А. С. Борисюка, професійне становлення, під час якого здійснюється перетворення індивіда на професіонала, супроводжується зміною уявлень людини про себе й місце у професійній спільноті, тобто, набуттям професійної ідентичності, а важливою складовою професійної ідентичності виступає самоставлення [3].

Метою нашого дослідження стало вивчення особливостей професійного самоставлення у працівників поліції підрозділів превентивної діяльності на різних етапах професійного становлення. В дослідженні приймали участь курсанти та студенти Харківського національного університету внутрішніх справ, особи чоловічої та жіночої статі у віці 18–34 роки. Учасники дослідження були поділені на три групи: перша група представлена курсантами першого року навчання, до другої групи було включено курсантів четвертого (останнього) року навчання (усі курсанти навчаються на факультеті, який готує фахівців для превентивної діяльності), третя група досліджуваних включала працівників поліції підрозділів превентивної діяльності, які вже мають стаж роботи 3–5 років та навчаються на заочній формі навчання. Під час дослідження було використано методи: тестування (методика «Опитувальник професійного самоставлення» К. В. Карпинський, О. М. Колишко) та анкетування.

Результати вивчення професійного самоставлення у працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції на різних етапах професійного становлення надано у таблиці 1.

Показники складових професійного самоставлення працівників поліції ($M \pm m$)

Шкали	1 група (1 курс)	2 група (4 курс)	3 група (фахівці)	t 1–2	t 2–3	t 1–3
Внутрішня конфліктність	7.35±0.61	4.23±0.28	4.14±0.26	2.19*	0.18	2.28*
Самовпевненість	2.75±0.42	3.50±0.47	3.04±0.56	0.94	1.08	0.11
Самоприв'язаність	2.63±0.30	3.07±1.24	6.07±0.91	0.86	2.19*	2.11*
Самозвинувачення	3.19±0.40	3.50±0.54	3.11±0.54	0.46	0.51	0.39
Самокерівництво	5.23±1.28	7.42±0.55	6.00±0.35	2.34*	1.89*	0.68
Самооцінка	4.94±0.25	4.67±1.23	5.01±0.35	0.68	1.01	1.06

Примітка: * – рівень значущості $\leq 0,05$

Як вбачається з результатів дослідження, мають місце значущі розбіжності між групами досліджуваних за трьома шкалами тесту: «Внутрішня конфліктність», «Самоприв'язаність», «Самокерівництво».

За даними дослідження виявилось, що курсантам першого року навчання притаманна внутрішня конфліктність професійного самоставлення (гр. 1 – 7.35±0.61), якої позбавлені інші досліджувані (гр. 2 – 4.23±0.28; гр. 3 – 4.14±0.26). Суб'єктивно курсанти першокурсники усвідомлюють, що не мають професійно-важливих якостей, професійних знань, не повною мірою виконують статутні вимоги, переживають професійну «незатребуваність». Натомість у досліджуваних другої та третьої груп не виявлено протиріч між професійними вимогами та особистісними якостями і можливостями. За період навчання у вищому навчальному закладі зі специфічними умовами навчання та стажуванням у практичних підрозділах поліції курсанти другої групи набули важливий досвід соціального буття, відбулося їх включення до професійної спільноти, сформувалися якісно нові соціальні зв'язки, пов'язані з професійною діяльністю. Для стажованих працівників поліції поєднання досвіду практичної діяльності та теоретичних компонентів освіти в умовах інтегративного навчального середовища сприяє привабливості професії, бажанню кар'єрного зростання. Стажовані працівники поліції адекватно оцінюють свою професійну діяльність, своє місце в професійному середовищі, відчують себе більш автономними та здатними виконувати професійні обов'язки, нести відповідальність за свої рішення. Їх відрізняє від курсантів обох груп наявний стан задоволення своїми професійними вміннями та навичками. Для них характерно переживання єдності своєї особистості з обраною професією, принаймні, в складних ситуаціях службової діяльності вони покладаються на свій професійний і особистий досвід та прагнуть задіяти професійні, ділові та особистісні якості. Як свідчать результати дослідження, курсанти другої групи вважають себе сумлінними фахівцями, здатними вирішувати службові задачі різної складності. Свої особистісні якості вони вважають внутрішніми ресурсами професійної діяльності. В цілому самоставлення цієї групи досліджуваних характеризується позитивним емоційно-оціночним фоном. Низькі бали, одержані за шкалою «Самовпевненість» свідчать, що спільним для всіх досліджуваних є невдоволеність своїм професійним потенціалом. Курсанти компенсують свою невдоволеність участю у заходах по забезпеченню правопорядку, патрулюванні. Стажовані працівники поліції вважають, що освіта у навчальному закладі зі специфічними умовами навчання відповідає їх запитам та сприятиме службовому просуванню.

Висновок. Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у науково-дослідній діяльності для подальшої розробки психограми працівників поліції підрозділів превенції та розробки дієвих програм психологічного супроводження професійної діяльності поліцейських, оскільки динамічний характер превентивної діяльності поліції, використання в ній новітніх інформаційних технологій, ускладнення завдань, які виконуються підрозділами превенції, зростання відповідальності за організацію забезпечення публічної безпеки і порядку обумовлюють об'єктивну потребу у підготовці професіоналів – поліцейських нової формації, з позитивним ставленням до себе та до своєї професійної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Малкова Т. М. Професійне становлення особистості (на прикладі вищих навчальних закладів системи Міністерства внутрішніх справ України) : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2012. 396 с.
2. Ануфрикова Н. С. Профессиональное самоотношение сотрудников МВД. Минск : LAP Lambert Academic Publishing, 2014. 100 с.
3. Борисюк А. С. Соціально-психологічні засади становлення професійної ідентичності майбутнього медичного психолога : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.05. Київ, 2011. 36 с.

Одержано 21.10.2019